



ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Rudolfa Čirča a sudcov JUDr. Ladislava Górásza a JUDr. Ivana Machyniaka v právnej veci žalobcu **B. C.**, bývajúceho v H.H., zastúpenému JUDr. Jozefom Zvončekom, advokátom so sídlom v Ružomberku, Mostová č. 19, proti žalovaným **1/ V. K.**, bývajúcej v H.H., JUDr. Ivetou Žerebákovou, advokátkou so sídlom v Ružomberku, Nám. A. Hlinku č. 54, **2/ A. M.**, bývajúcej vo V., **3/ J. C.**, bývajúcemu v L., **4/ Mgr. J. G.**, bývajúcej v H.H., **5/ Š. C.**, bývajúcemu v R. a **6/ M. J.**, bývajúcej v H.H., **o určenie, že pozemky patria do dedičstva**, vedenej na Okresnom súde Ružomberok pod sp.zn.9 C 58/2010, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 21. septembra 2011 sp.zn. 7 Co 215/2011 takto

r o z h o d o l :

Dovolanie žalobcu **z a m i e t a**.

Žalovaným nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Žalobou podanou na Okresnom súde Ružomberok 13. mája 2010 (po pripustení jej zmeny v priebehu konania) sa žalobca domáhal voči žalovaným určenia, že nehnuteľnosti zapísané v katastri nehnuteľností pre kat. úz. H. na liste vlastníctva č. X. ako pozemky parcely reg. C č. 884/2 – zastavaná plocha o výmere 601 m², č. 884/3 – záhrada o výmere 367 m², č. 884/4 – trvalé trávne porasty o výmere 2 757 m² a č. 885/4 – orná pôda o výmere 1 188 m² patria v 2/6-inách do dedičstva po poručiteľovi Š. C., zomr. 29. marca 1997.

V žalobe uviedol, že porúčiteľ nadobudol spoluvlastnícky podiel k označeným pozemkom dedením po svojej matke M. C. Na základe notárskeho osvedčenia o držbe zo dňa 25. októbra 1993, vydaného podľa zák. č. 293/1992 Zb. o úprave niektorých vlastníckych vzťahov k nehnuteľnostiam (ďalej len „zák.č. 293/1992 Zb.“), boli dňa 14. apríla 1994 zapísaní v katastri nehnuteľností za vlastníkov týchto pozemkov žalovaná 1/ a jej manžel E. K. (ktorý zomrel v roku 2000). Žalovaná 1/ však nemohla nadobudnúť vlastnícke právo k označeným pozemkom podľa § 2 ods. 2 uvedeného zákona, pretože s účinnosťou od 1. decembra 2000 bolo toto ustanovenie zrušené. Vlastnícke právo nemohla nadobudnúť ani vydržaním podľa § 134 Občianskeho zákonníka, a to pre nesplnenie podmienky oprávnenej držby v zmysle tohto ustanovenia. Porúčiteľ bol preto v čase svojej smrti spoluvlastníkom týchto pozemkov.

Okresný súd Ružomberok (ďalej len „súd prvého stupňa“ alebo „prvostupňový súd“) rozsudkom z 27. apríla 2011 č.k. 9 C 58/2010-183 určil, že do dedičstva po Š. C., zomr. 29. marca 1997, patria v spoluvlastníckom podiele 2/6-ín nehnuteľnosti zapísané v katastri nehnuteľností pre kat. úz. H. na liste vlastníctva č. X. ako pozemky parcely reg. C č. 884/3 – záhrada o výmere 367 m², č. 884/4 – trvalé trávne porasty o výmere 2 757 m² a č. 885/4 – orná pôda o výmere 1 188 m² (ďalej len „pozemky“ alebo „sporné pozemky“). Vo zvyšku, t.j. v časti týkajúcej sa pozemku parcela č. 884/2, žalobu zamietol. Vyhovujúci výrok vo veci samej odôvodnil výsledkami vykonaného dokazovania, z ktorého vyvodil záver, že aj keď žalovaná 1/ (a pôvodne i jej manžel) bola dňa 14. apríla 1994 zapísaná v katastri nehnuteľností za vlastníčku pozemkov na základe notárskeho osvedčenia o ich držbe, a žalobca do desiatich rokov, t. j. do 14. apríla 2004, neuplatnil svoje vlastnícke (spoluvlastnícke) právo k pozemkom na súde, nemohla nadobudnúť vlastnícke právo podľa § 2 ods. 2 zák.č. 293/1992 Zb., pretože novelou tohto právneho predpisu vykonanou zákonom č. 393/2000 Z.z. bolo uvedené ustanovenie s účinnosťou od 1. decembra 2000 zrušené. Vlastnícke právo nenadobudla ani vydržaním podľa § 134 Občianskeho zákonníka, pretože nepreukázala splnenie podmienky oprávnenej držby. Pokiaľ totiž podľa vlastného tvrdenia mala nadobudnúť držbu od Š. C. v roku 1987, nemohla byť dobromyseľná, že jej pozemky patria, keďže vtedy platné právo vyžadovalo pre prevod nehnuteľnosti písomnú zmluvu registrovanú štátnym notárstvom, pričom existenciu takejto zmluvy v konaní ani netvrdila.

Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalovaných 1/ a 2/ rozsudkom z 21. septembra 2011 sp.zn. 7 Co 215/2011 rozsudok súdu prvého stupňa v odvolaní napadnutom vyhovujúcim výroku zmenil tak, že žalobu zamietol. V odôvodnení rozsudku uviedol, že súd prvého stupňa správne zistil skutkový stav veci, no vec nesprávne právne posúdil. Na rozdiel od prvostupňového súdu bol toho názoru, že kvalifikovaným uplynutím desaťročnej doby od zápisu žalovanej 1/ (i jej manžela) v katastri nehnuteľností za vlastníčku pozemkov bez toho, žeby si vlastnícke právo uplatnila iná osoba, stala sa žalovaná 1/ výlučnou vlastníčkou týchto nehnuteľností. Na vzťahy existujúce pred týmto zápisom nebolo možné prihliadať, pretože mohli byť relevantné len počas plynutia stanovenej desaťročnej doby. Tento právny záver odôvodnil tým, že i keď novelou zák. č. 293/1992 Zb. boli ustanovenia § 2 až § 9 tohto právneho predpisu zrušené, a to pred uplynutím doby desiatich rokov od zápisu žalovanej 1/ a jej manžela do katastra nehnuteľností na základe vydaného notárskeho osvedčenia, zostali účinky zápisu tohto osvedčenia zachované.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca. Žiadal, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zmenil a potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa vo vyhovujúcom výroku, alebo aby rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnil nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom. Poukazoval na to, že vznik právnych vzťahov sa zásadne posudzuje podľa práva platného v čase ich vzniku, a teda aj vznik vlastníckeho práva sa posudzuje podľa právnych noriem platných v čase jeho vzniku. V čase, keď mala žalovaná 1/ nadobudnúť vlastnícke právo podľa zák.č. 293/1992 Zb., t.j. dňom 14. apríla 2004, však už ustanovenia § 2 až 9 tohto predpisu boli zrušené. Preto vznik vlastníctva v tejto dobe nebolo možné posudzovať podľa týchto ustanovení, ale len podľa § 134 Občianskeho zákonníka.

Žalované 1/ a 2/ vo vyjadrení k dovolaniu navrhli tento mimoriadny opravný prostriedok ako neopodstatnený zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky konajúci podľa § 10a ods. 1 O.s.p. ako súd dovolací (ďalej aj len „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie bolo podané proti právoplatnému rozsudku odvolacieho súdu oprávnenou osobou (účastníkom konania) v zákonnej lehote (§ 240 ods. 1 O.s.p.) a že ide o rozsudok, proti ktorému je prípustné (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal rozsudok odvolacieho súdu, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu nie je dôvodné.

Dovolací súd predovšetkým z úradnej povinnosti skúmal existenciu vád konania taxatívne vymedzených v ustanovení § 237 O.s.p. a iných vád, ktoré mohli mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Zistil, že z obsahu spisu žiadne takéto vady nevyplývajú.

Následne sa zaoberal správnosťou napadnutého rozsudku z hľadiska uplatneného dovolacieho dôvodu, a to správneho právneho posúdenia veci. Nesprávnym právnym posúdením veci treba rozumieť nesprávnu aplikáciu hmotného práva na zistený skutkový stav alebo jeho nesprávny výklad, ktorý má za následok nesprávne rozhodnutie. V rámci dovolacieho dôvodu, ktorým je nesprávne právne posúdenie veci, dovolací súd skúma, či zistený skutkový stav umožňoval, resp. neumožňoval právny záver, ku ktorému dospel odvolací súd.

V preskúmvanej veci bolo zo skutkového hľadiska zistené, že dňa 25. októbra 1993 bolo vo forme notárskej zápisnice č. N 27/93 a NZ 177/93 vydané notárkou JUDr. Máriou Macháčkovou osvedčenie podľa zák. č. 293/1992 Zb. o oprávnenej držbe sporných pozemkov žalovanou 1/ a jej manželom E. K. Na základe tohto osvedčenia boli v katastri nehnuteľností s účinkom od 14. apríla 1994 obaja zapísaní za vlastníkov sporných pozemkov. Po dobu desiatich rokov od uvedeného zápisu neuplatnil žalobca, resp. ani jeho právny predchodca, vlastnícke právo k týmto pozemkom. Od smrti E. K. na základe výsledkov dedičského konania po ňom (D 426/00) je v katastri nehnuteľností zapísaná ako výlučná vlastníčka pozemkov žalovaná 1/.

Podľa názoru dovolacieho súdu celkový právny záver odvolacieho súdu o neopodstatnenosti určovacieho návrhu žalobcu z dôvodu, že žalovaná 1/ sa uplynutím doby desiatich rokov od zápisu notárskeho osvedčenia v katastri nehnuteľností stala výlučnou vlastníčkou pozemkov, bol správny a zodpovedal zistenému skutkovému stavu. Na tom nič nemení skutočnosť, že vecná správnosť rozsudku odvolacieho súdu bola daná čiastočne z iných, než v ňom uvedených dôvodov.

Podľa § 2 ods. 1 zák.č. 293/1992 Zb. v znení do 30. novembra 2000 na základe osvedčenia notára (ďalej len "osvedčenie") vydaného za podmienok uvedených v tomto zákone sa v evidencii nehnuteľností zapíše za vlastníka nehnuteľnosti osoba uvedená v tomto osvedčení.

Podľa § 2 ods. 2 zák.č. 293/1992 Zb. v znení do 30. novembra 2000 ak do 10 rokov odo dňa zápisu do evidencie nehnuteľností podľa odseku 1 neuplatní na súde alebo v konaní o pozemkových úpravách vykonávaných z dôvodu usporiadania vlastníckych a užívacích pomerov vlastnícke právo k nehnuteľnosti takto zapísanej iná osoba, stáva sa zapísaná osoba vlastníkom zapísanej nehnuteľnosti na základe vydržania; to platí aj pre prípad, keď nehnuteľnosť v tejto lehote bola prevedená na inú osobu, než ktorá je uvedená v osvedčení.

Podľa § 2 ods. 3 zák.č. 293/1992 Zb. v znení do 30. novembra 2000 po dobu uvedenú v odseku 2 má osoba zapísaná v evidencii nehnuteľností alebo nadobúdateľ zapísanej nehnuteľnosti postavenie oprávneného držiteľa.

Podľa § 134 ods. 1 Občianskeho zákonníka oprávnený držiteľ sa stáva vlastníkom veci, ak ju má nepretržite v držbe po dobu troch rokov, ak ide o hnutel'nosť, a po dobu desať rokov, ak ide o nehnuteľnosť.

Účelom zákona č. 293/1992 Zb., účinného od 11. júna 1992, bolo okrem iného upraviť podmienky a postup pri zápise neevidovaných vlastníckych vzťahov k nehnuteľnostiam (§ 1 písm. a/). Cieľom tejto právnej úpravy bolo usporiadanie neevidovaných právnych vzťahov k nehnuteľnostiam v urýchlennom a pokiaľ možno najmenej formálnom konaní. Tento cieľ bol reakciou na skutočnosť, že vtedajšia evidencia nehnuteľností neodrážala skutočné vlastnícke pomery k nehnuteľnostiam. Postup a podmienky zápisu za vlastníka do evidencie nehnuteľností upravovala druhá časť uvedeného zákona v § 2 až 9.

Citované ustanovenie § 2 ods. 1 zák.č. 293/1992 Zb. umožňovalo, aby na základe notárskeho osvedčenia o držbe (vydaného za podmienok stanovených zákonom) sa v evidencii (v katastri) nehnuteľností zapísal za vlastníka nehnuteľnosti ten, kto bol uvedený v tomto osvedčení. Podľa odseku 2 tohto ustanovenia ak do desiatich rokov od zápisu neuplatní v konaní na súde alebo v konaní o pozemkových úpravách vlastnícke právo iná osoba, stáva sa zapísaná osoba vlastníkom na základe vydržania. Zároveň v zmysle § 2 ods. 3 uvedeného zákona zapísaná osoba nadobudla postavenie oprávneného držiteľa, a to po dobu desiatich rokov od zápisu, pričom toto ustanovenie odkazovalo na § 129 a nasl. Občianskeho zákonníka (o držbe a oprávnenej držbe).

Novelou vykonanou zákonom č. 393/2000 Z.z. boli s účinnosťou od 1. decembra 2000 zo zák.č. 293/1992 Zb. vypustené ustanovenia § 2 až 9. Právne postavenie osôb zapísaných v katastri za vlastníkov nebolo novelou výslovne riešené.

Podľa názoru dovolacieho súdu ustanovenie § 2 ods. 2 zák.č. 293/1992 Zb. bolo vo vzťahu k § 134 Občianskeho zákonníka špeciálnou úpravou, ktorá umožňovala vydržanie ako originálny spôsob nadobudnutia vlastníckeho práva za jednoduchších podmienok, než aké stanovovala všeobecná úprava. Vydržanie vlastníckeho práva podľa § 2 ods. 2 zák. č. 293/1992 Zb. vyžadovalo splnenie podmienok, a to že išlo o osobu zapísanú v katastri nehnuteľností za vlastníka na základe notárskeho osvedčenia o držbe, a že do desiatich rokov od zápisu tejto osoby neuplatnila vlastnícke právo k nehnuteľnosti v konaní na súde alebo v konaní o pozemkových úpravách iná osoba. Zrušenie uvedeného ustanovenia k 30. novembru 2000, t.j. po ôsmych rokoch a šiestich mesiacoch od jeho účinnosti, malo za následok, že u žiadnej osoby zapísanej v katastri nehnuteľností za vlastníka na základe notárskeho osvedčenia o držbe, nemohlo dôjsť k zavŕšeniu podmienok vydržania podľa tejto špeciálnej úpravy (pre neuplynutie desaťročnej doby plynúcej odo dňa zápisu za vlastníka).

Tým však nebola u takejto osoby dotknutá možnosť vydržania vlastníckeho práva splnením podmienok vydržania vyplývajúcich z § 134 Občianskeho zákonníka. Týmito podmienkami boli : a) spôsobilý predmet vydržania, b) oprávnená držba a c) nepretržité trvanie oprávnenej držby po dobu desiatich rokov, ak išlo o nehnuteľnosť. Podmienka oprávnenej držby bola u osoby zapísanej v katastri nehnuteľností za vlastníka na základe notárskeho osvedčenia o držbe splnená bez ďalšieho. Vyplývala zo zákona ako právny účinok zápisu notárskeho osvedčenia o držbe do katastra nehnuteľností. Takáto osoba nadobudla totiž postavenie oprávneného držiteľa, zaručené po dobu desiatich rokov odo dňa zápisu do katastra. Zrušenie ustanovení, na základe ktorých takéto postavenie získala, nemalo na vznik a trvanie práva oprávnenej držby žiaden vplyv.

Oprávnená držba je v právnom poriadku Slovenskej republiky koncipovaná ako subjektívne právo a zároveň ako právny vzťah, ktorého obsah je vymedzený v § 130 Občianskeho zákonníka. Z ustanovenia § 854 Občianskeho zákonníka, prípadne aj z ďalších prechodných ustanovení tohto predpisu vyplýva základná intertemporálna zásada súkromného práva, v zmysle ktorej sa novou právnou úpravou spravujú aj právne vzťahy vzniknuté pred účinnosťou tejto úpravy, no vznik právnych vzťahov a nároky z nich vzniknuté sa posudzujú podľa právnych predpisov platných v čase ich vzniku. Táto zásada, zakazujúca tzv.

pravú retroaktivitu, je analogicky použiteľná aj pre interpretáciu účinkov zákona č. 393/2000 Z.z., ktorým boli zrušené ustanovenia § 2 až 9 zák.č. 293/1992 Zb. Jej uplatnenie znamená, že vznik práva oprávnenej držby zaručeného na dobu desiatich rokov, resp. právneho vzťahu oprávnenej držby, treba posudzovať podľa ustanovenia § 2 ods. 3 zák.č. 293/1992 Zb. platného v čase vzniku tohto práva, resp. právneho vzťahu. Zrušenie uvedeného ustanovenia nič nezmenilo na vzniku práva oprávnenej držby, ktoré osoba zapísaná za vlastníka nadobudla zápisom do katastra na základe notárskeho osvedčenia o držbe, a to na dobu desiatich rokov. Nemalo vplyv ani na ďalšiu existenciu oprávnenej držby. Účinnosťou zákona č. 393/2000 Z.z. oprávnená držba osoby zapísanej v katastri nehnuteľností za vlastníka ako riadne nadobudnuté právo, resp. právny vzťah, nezanikla. Iný výklad, ktorý by takýto následok pripúšťal, by bol ústavne nesúladný, pretože by neprípustne odnímal už existujúce právo. Odporoval by tak základnému princípu právneho štátu, a to princípu právnej istoty a v ňom obsiahnutým zásadám dôvery v platné právo a ochrany nadobudnutých práv.

V prejednávanvej veci vyššie uvedené znamená, že žalovaná 1/ zapísaná v katastri nehnuteľností od 14. apríla 1994 za vlastníčku sporných pozemkov na základe osvedčenia o ich držbe, nadobudla týmto zápisom právne postavenie oprávnenej držiteľky zo zákona. Preto v konaní nebola povinná tvrdiť, a teda ani preukazovať nadobudnutie oprávnenej držby v čase predchádzajúcom tomuto zápisu (dokazovanie vykonané súdom prvého stupňa na túto okolnosť bolo nadbytočné). Keďže účinnosťou zákona č. 393/2000 Z.z. sa na jej právnom postavení oprávnenej držiteľky nič nezmenilo a neboli zistené žiadne skutočnosti, v dôsledku ktorých by v dobe desiatich rokov (plynúcej odo dňa jej zápisu do katastra) došlo k prerušeniu vydržacej doby pre stratu dobromyseľnosti a tým aj oprávnenej držby (žalobca takéto skutočnosti ani netvrdil), splnila podmienky vydržania vlastníckeho práva k pozemkom podľa § 134 Občianskeho zákonníka. Uplynutím doby desiatich rokov, t.j. dňom 14. apríla 2004, sa tak stala výlučnou vlastníčkou sporných pozemkov, pričom zároveň zaniklo vlastnícke, resp. spoluvlastnícke právo doterajších vlastníkov. Za tejto situácie, ako aj s prihliadnutím na skutočnosť, že v čase smrti poručiteľa bola žalovaná 1/ spolu so svojím manželom zapísaná za vlastníčku pozemkov, odvolací súd správne rozsudok súdu prvého stupňa vo vyhovujúcom výroku zmenil tak, že žalobu o určenie predmetu dedičstva zamietol.

So zreteľom na uvedené dovolací súd dovolanie žalobcu smerujúce proti správne mu rozsudku odvolacieho súdu zamietol (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

Úspešným žalovaným náhradu trov dovolacieho konania nepriznal, pretože žalovaná 1/ si náhradu týchto trov neuplatnila a ostatným žalovaným v súvislosti s dovolacím konaním žiadne trovy nevznikli.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. apríla 2013

JUDr. Rudolf Čirč, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Dagmar Falbová